

Hjertstedts epitafium

Släkten Hjertstedt

En släkthistoria av Birger Ohlson

*Målning föreställande kyrkoherden
Haquinius Nicolai Hierstadius
1638 - 1686*

*Stamfader i släkten Hjertstedt
med rötter i Järstad och Frödinge*

Släkten Hjertstedt

Detta är en historisk berättelse om släkten Hjertstedt som härstammar från Järstad i västra delen av Östergötland och Frödinge socken utanför Vimmerby. Uppgifterna är framforskade av Gullan och Birger Ohlson och sammanställda och nedskrivna av Birger Ohlson mellan 1994 och 2004 samt uppdaterat 2008.

Muraren Per Johan Hjertstedt

Per Johan Hjertstedt är min morfar och är född i Frödinge den 22 december 1859. Per Johan träffade min mormor då han arbetade som murare i Bredsättra på östra Öland. Han var med och murade det gamla mejeriet i Bredsättra. Morfar trolovade sig med mormor och han var skriven i Gåtebo, Bredsättra mellan den 12 juni och 23 november 1910. Den 3 juni 1910 föddes min mamma, Elsa Rebecka Hjertstedt. Morfar ville att min mamma skulle heta Elsa efter hans mormor som hette Elsa Johanna och Rebecka efter hans mamma som hette Sofia Rebecka. Min morfars morfars mamma hette Rebecka och även en syster till morfar hette Rebecca. Därför är det extra roligt att vår dotter Therése också heter Rebecca. Vi har även sett att den första Rebecka i släkten som vi hittat är född redan på 1600-talet, Rebecka Wetterström. Sedan dess har alla Rebeckor fått en sondotter som har fått namnet Rebecka. Det visste vi inte då vi gav namnet Rebecka till vår dotter.

Efter tiden i Bredsättra åkte morfar Per Johan vidare till norra Öland och Böda för nya byggnadsarbeten och förmodligen tappade han sedan kontakten med sin nyblivna familj.

Min morfar Per Johan Hjertstedt är alltså född på Långbrötsle nr 2 i Frödinge församling som ligger ca 4 mil väster om Västerwik och ca 1 mil nordost om Vimmerby. Hans föräldrar Gustav Adolf Alfred Pettersson och Sofia Rebecca Hjertstedt ägde och brukade gården Långbrötsle nr 2. Sofia var dotter till Nils Peter Hjertstedt som tidigare ägde den här gården. Sofias mamma hette Elsa Johanna Jeansson. Enligt ett köpebrev från den 8 april 1857, fick Sofia köpa gården av fadern Nils Peter för åttatusen riksdaler. Hon hade innan dess fått släktnamnet Hjertstedt. Sofias man, Alfred var född den 8 februari 1836 i Ödestorp, Frödinge och var son till gästgivaren Peter Niclasson, vars mor är en ättling till Hjertstedt.

Sofia var född på gården i Långbrötsle den 18 november 1832. Alfred och Sofia gifte sig 1857 och de fick 10 barn tillsammans. Dottern Christina Josefina Eugenia föddes 16 november 1858. Hon utvandrade till Amerika och blev gift Billman.

Därefter föddes twillingarna Per Johan och Ida Sofia den 22 december 1859, Per Johan som sedermera blev min morfar. Ida utvandrade till Amerika och blev gift Lillberg.

Den 6 april 1862 föddes Gustav Wilhelm men han dog redan vid 4 års ålder, 10 januari 1866.

Tredje sonen Carl Alfred föddes 23 april, 1864 men även han dog i späid ålder, 11 november 1865, 1,5 år gammal.

Dottern Hilda Rebecca föddes 8 juni 1867.

Hilma Augusta är född 25 juni, 1870.

Selma Alfrida Annette föddes 30 september 1872. Selma gifte sig med Viktor Nilsson och de utvandrade till Amerika

Yngsta dottern Hanna Cecilia föddes 18 februari 1875.

Hanna, gjorde som sina äldre systrar, flyttade till Amerika och hon gifte sig Liljefors.

Sista barnet, sonen Gustav Emil Gottfrid föddes 25 januari 1877 och blev sedermera morfar till min sysling Anne i Koppetorp som har varit med om att framställa Frödingeskivan, där en stor del av den här berättelsen finns med.

Gottfrid

Barnens mormor Elsa Johanna Jeansson bodde på undantag på gården den här tiden. I början av 1870-talet bodde familjen på torpet Fridhem som är beläget en liten bit från gården. 1875 då min morfar var 16 år flyttade hela familjen till Ängtorpet, Grussebo i Vimmerby landsförsamling. Endast mormor Elsa stannade kvar. År 1879 flyttade familjen till Gården nr 12, Östra kvarteret i Vimmerby. Senare återvände Sofia och Alfred med de yngre barnen till Fridhem i Frödinge.

Min morfar utbildade sig till murare i Vimmerby. Han får arbetsintyg till Stockholm 20 februari 1881 och 24 mars 1882. Han flyttar till Tavastgatan 46 i Maria församling i Stockholm 1884. I september samma år flyttar Per Johan till Adolf Fredriks församling. I december 1892 inflyttar Per Johan med hustrun Carolina Gustafsdotter Hjertstedt från Roslagsroten 8 till Badstugatan 43 B. Carolina Gustafsdotter är född 1845 i Lagga

i Uppland. 1894 i november flyttar Per Johan och hustrun från Maria församling till Lindnäs i Västerwik.

I juli 1905 kom Per Johan tillbaka till Fridhem i Långbrötssle efter att ha arbetat i Östra Eneby i Östergötland, där han var skriven som arbetare.

Vad vi känner till så arbetade och bodde morfar på Öland från 1909 till 1911 och förmodligen längre. Först bodde han i Gärdslösa, senare hos min mormor i Bredsättra och därefter i Böda. I april 1921 kom Per Johan ännu en gång till Fridhem i Långbrötssle. Han hade då varit i Böda på Öland den senaste tiden där han var skriven som murare. Per Johan byggde sig nu en egen villa i Långbrötssle. Denna fastighet är belägen någon kilometer från barndomshemmet och kallas Sjöliden.

Min morfar Per Johan dog 1927 och var då 68 år. Vad jag vet så träffade han aldrig sin dotter, min mamma, sedan hon var spädbarn. Morfar är begravd på Frödinge kyrkogård tillsammans med sina föräldrar Alfred och Sofia Pettersson. Även systern Hilma är begravd där.

Kommissionslantmätaren Nils Peter Hjertstedt

Min morfars morfar Nils Peter Hjertstedt föddes den 6 mars 1772 på Gunnekulla i Frödinge. Han var lantmäteringenjör men kallades även för kommissionslantmätare. Nils Peter tog lantmäterieexamen i Stockholm 1794 och blev färdig kommissionslantmätare 1803. Han ägde gården Långbrötssle nr 2, där han

levde största delen av sitt liv. Nils Peter levde tillsammans med Elsa Johanna Jeansson. De var aldrig gifta, utan Elsa Johanna arbetade tydligen som hushållerska på gården. Förutom dottern Sofia så fick Nils Peter och Elsa Johanna ytterligare en dotter som hette Matilda Charlotta som var född 6 februari 1838.

Kommissionslantmätare Nils Peter Hjertstedt var tydligen en aktad man och var mycket anlita för olika uppdrag i Frödinge församling. Utdrag ur Frödinge sockenbok. "Ingenjör Hjertstedt i Långbrötsle fick 1828 i uppdrag att utföra ritning till en manbyggnad på prästgården. Den 28 januari 1833 framlämnade kyrkoherden den av ingenjör Hjertstedt utförda ritningen till byggnadskommittén. Ritningen utvisade en byggnad 32 alnar lång (ca 19 m), 18 alnar bred och 7 alnar hög. Kommittén förkastade ritningen såsom för stor tilltagen och sockenstämman gjorde likaså". Någon byggnation blev alltså inte av, utan man renoverade istället den gamla prästgården som var byggd 1751 och fortfarande finns kvar. Enligt sockenboken föreslog ingenjör Hjertstedt 1813 att man skulle bygga en ny väg mellan Hörestadhult i Vimmerby landsförsamling och Frödinge kyrka. Om detta blev av vet jag inte. Ingenjör Hjertstedt var en av de första i Frödinge att plantera bigarrå- och morellträd, vilket han gjorde i början av 1830-talet. 1837 åtog sig Hjertstedt att bekosta reparationen av den så kallade Gunnekullaläktaren i Frödinge kyrka. 1842 tillfrågades Nils Peter om han ville bekosta ytterligare reparation på läktaren, uppsättning av så kallade pilastrar som tydligen skulle förstärka läktaren, men Nils Peter avsade sig detta då han sällan begagnade läktaren.

Brudkronan i Frödinge kyrka stals natten till den 21 augusti 1848. För att inte fler stölder av det här slaget skulle ske, så skänkte "ingenjören Herr Hjertstedt en gammal antik och kostbar Lås som skulle sättas på kyrkokistan". Han bestämde även att kyrkokistan skulle beslås med "Jern". "Församlingen mottog denna Lilla Gåfva med Tacksamhet."

Nils Peter Hjertstedt erhöll avsked 1841 efter 47 tjänstear, då han erhöll pension med 505 riksdaler och 42 skilling. Nils Peter dog den 22 november 1857, då han var drygt 85 år gammal.

Kvartermästaren Per Gabriel Hjertstedt

Nils Peter Hjertstedts föräldrar hette Per Gabriel Hjertstedt och Rebecca Kinström. Per Gabriel är född den 25 maj 1739 på Gunnekulla i Frödinge och Rebecca är född den 27 maj 1745 på Eds bruk, där fadern var Bruksinspektör. Per Gabriel och Rebecca gifte sig 14 december 1769. Per Gabriel var då volontär och Rebecka var jungfru på Frödinge prästgård.

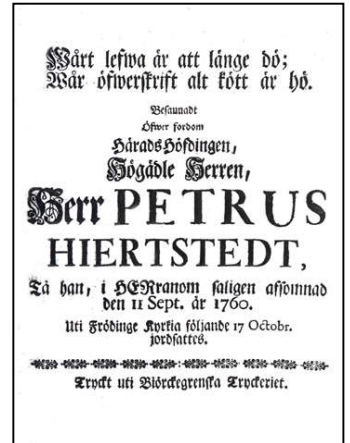
Per Gabriel ärvde 1760 Boda nr 2 av sin far, Borgmästaren Peter Hjertstedt. Per Gabriel ägde även halva Långbrötsle nr 2. Systemen Lovisa Fredrika ägde andra halvan. I november 1761 inskrevs Per Gabriel i Uppsala universitet under namnet Petrus. Privat informator var Petri Stenstrand från Östergötland.

Per Gabriels enda barn, sonen Nils Peter, föddes i mars 1772 på Gunnekulla. 1783 är familjen bosatt på Långbrötsle nr 2. Mellan åren 1783 och 1803 är Per Gabriel korpral vid Smålands husarregemente och mellan åren 1803 och 1807 är Per Gabriel

Hjertstedt kvartermästare vid Smålands Husarregemente.

Kvartermästare innebär att man har hand om underhållstjänsten och att man är husar betyder att man är "Lätt beväpnad kavallerist".

Vid faderns död trycktes begravningsverser skrivna av Per Gabriel. Där sägs att fadern adlades och lärde barnen gudsfuktan. Både Per Gabriel och Rebecca levde sina sista år på undantag på sonens gård i Långbrötsle. Per Gabriel dog den 13 september 1828 och var då drygt 89 år gammal och Rebecca dog 16 april 1833. En månad senare skulle hon fyllt 88 år.

Begravningsverser

Som jag tidigare berättade så var Rebeccas far bruksinspektör på Eds bruk. Han hette Jacob Kinström och hans hustru och Rebeccas mamma hette Anna E Wigius som var prästdotter och född i Eds kapell 1715. Anna var dotter till kyrkoherden Nicolaus Nicolai Wigius, som var född i Fryserum 1674. Under åren 1764-1772 var hennes broder kyrkoherde i Frödinge. Kyrkoherde Wigius hade uppfattningen att namnet Frödinge kommer från Frö och äng. Frödinge hette då tidigare Fröäng. Detta skulle ha uppkommit på grund av bristen på frö eller korn i bygden.

Borgmästare Peter Hjertstedt

Min morfars morfars farfar hette Peter Hjertstedt och föddes den 18 mars 1682 i Västra Tollstad i Östergötland. I december 1686 avled fadern, kyrkohedern Håkan Hierstadius, i Västra Tollstad.

Peters moder, Catharina Elisabet Samueldotter Tollstadia, gifte senare om sig med Johannes Algier som 1697 blev kyrkoherde i Frödinge.

Peter Hjertstedt blev borgmästare i Vimmerby och häradshövding i Sewede härad. Han bodde på Gunnekulla, som han köpte 1728, och var ägare till 10,5 mantal inom socknen och var därmed en förmögen man. 1744 brukade 17 bönder dessa gårdar.

Peter var student i Uppsala 1699. Efter studierna var han frälsefogde hos greve Fabian Wrede i Ålhult, Södra Vi. Peter var även Stadsnotarie i Vimmerby och 1723 var han riksdagsman. Peter Hjertstedt adlades av Sveriges Konung Fredrik I 1728.

Peter var gift tre gånger. Peters första hustru kan ha varit den Maria Berg som nämnes död tillsammans med en son i Frödinge kyrkas räkenskaper. Om Peter också hade barn med Charlotta Schildt finns delade meningar. Andra hustrun är med säkerhet Barbro Catharina Schildt som han gifter sig med 1711 på Totebo, Hjorted. Där har Barbro Catharina varit bosatt hos Ingeborg Zelow som var gift med fadern Georg Schildt. Det är inte omöjligt att Ingeborg Zelow var mor till Charlotta Schilt.

Den tredje hustrun hette Maria Arvidsdotter Borén och de gifte sig 28 maj 1725. Maria är mor till kvartermästaren Per Gabriel Hjertstedt som jag tidigare har berättat om. Maria var dotter till kyrkoherde Arwid Borén.

Kyrkoherde Arwid Borén

Peter fick fyra barn med Barbro Catharina samt sju barn med tredje frun, Maria Borén. Per Gabriel var ende sonen i det sista äktenskapet.

I december 1706 upplät Ebba Margareta Banér gården Boda till inspektor Peter Hjertstedt. 1713 köpte Peter Frödinge nr 3 och 4 för 3000 daler kopparmynt och 1714 köper han Södergården Skråphem för 660 daler silvermynt av Mauritz Georg Zelow, brorson till Ingeborg Zelow och första hustruns kusin. 1716 köpte Peter gården Boda för 1200 daler kopparmynt av Ebba Margareta Banérs man Ernst Johan Creutz.

År 1722 fick Vimmerby besök av kung Fredrik I och drottning Ulrica Eleonora som stannade i två dagar och hade 300 hästar i sitt följe. Under den här tiden, 1721-1728, var Peter borgmästare i Vimmerby så jag förmodar att det var han som hade ansvaret för gästerna. Peter blev, som jag tidigare berättat, adlad 1728 av konungen.

Frödinge nuvarande kyrka byggdes under åren 1739-1744. "Häradshövdingen Peter Hjertstedt på Gunnekulla tog på sig ledarskapet för byggnationen och försköningen med storartad frikostighet," som det står i Frödinge sockenbok. Eftersom han var ägare till 10,5 mantal inom socknen hade han ju ekonomisk möjlighet med detta.

Interiör av Frödinge kyrka

”Hjertstedt skänkte den nuvarande predikstolen samt kosthäll och husbärgerade bildhuggare, snickare och målare då altartavlan förfärdigades, vilket skedde på Gunnekulla. För sina förtjänster om kyrkbyggnaden fick Hjertstedt lov att på södra sidan av kyrkan på egen bekostnad uppsätta en läktare, den så kallade Gunnekullaläktaren, ”men vilket blev till mångfald men, där ibland att genom människors tyngd på den väggen böjdes så att pilastrar måste påsättas densamma och väggen är i dag böjd”. Till denna läktare hörde ett vapenhus som uppbyggdes 1740 och kallades Gunnekullavapenhuset i vilket liksom läktaren mycket ofog under gudstjänsterna bedrevs. Den 22 januari 1884 beslöt kyrkostämman att både läktaren och vapenhuset skulle rivas. Vapenhuset revs senare detta året och läktaren revs året därpå.

Hjertstedt hade även betingat att få inreda en gravkammare under kyrkan. Gunnekullas murade grav finns mitt i korgången. Vid kyrkoherden Brandelius död var Hjertstedt ännu i livet, varför Brandelius blev nedsatt i Gunnekullagraven. Men vid Härads- hövdingens död, då han själv skulle nedsättas, upptogs kyrkoherdens kista och lades på kyrkogården i södra hörnet av östra kyrkogaveln. Ett gravminne eller epitafium över Hjertstedt hängde invid Gyllencachetternes och Vogelhielms huvudbanér länge på kyrkoväggen, men då det liksom de övriga av ålder blev vanprydande, flyttades de alla ut i vapenhuset.

Hjertstedts vapensköld.
 Avbildning av Dick Vase,
 ättling till Peter Hjertstedt.

1877 överlämnades de till Kalmar fornminnesförening och de sattes upp på Kalmar slott. De senaste 20 åren har Hjertstedts epitafium funnits på Kalmar läns museum. Sedan oktober 2008 är epitafiet tillbaka i Frödinge kyrka efter viss reparation och konservering på Östergötlands länsmuseum. Epitafiet liknar adelsmännens wudbanér men istället för hjälm har det överst en blomsterkorg och istället för vapen, en blåstrimmig oval med ett bevingat änglahuvud däröver.

Inskriften lyder:

”Kongelig Maj:ttis Troo Tjänare och Häradshövdinge, ädel och högachtad Herr Petrus Hjertstedt, född åhr 1682 d. 18 Martii och saligen i Herranom afsomnad Anno 1760 den 11 sept. Begräf. D. 30 Octo”.

Borgmästare Peter Hjertstedt var 78,5 år gammal då han dog den 11 september 1760.

Kyrkoherden Håkan Nilsson Hierstadius

Min morfars morfars farfars far hette Håkan Nilsson Hierstadius och var kyrkoherde i Västra Tollstad. Hierstadius var född 1638 i prästgården i Gärstad som är beläget i västra Östergötland. Håkan Nilsson blev prästvigd 1663. Han ändrade sitt namn till Haquinius Nicolai Hierstadius, vilket han tog efter födelsesocknen, Gärstad.

Han hade också tidigare kallat sig Hierlingh och i universitetsmatrikeln stod han som Gerstadius. Han var student i Uppsala 1659.

Efter prästvigningen 1663 var Hierstadius komminister i Stora Åby samma år. 1667 var han komminister i Ödeshög och samma år var han åter komminister i Stora Åby.

1670 blev Hierstadius adjunkt i den församlingen. 1670 var han vice pastor i Västra Tollstad, 1676 kyrkoherde i Stora Åby och 1676 kyrkoherde i Västra Tollstad.

Haquinius Nicolai Hierstadius.

Målningen föreställande kyrkoherde Hierstadius ska enligt uppgift finnas i Västra Tollstads kyrka i Östergötland.

Hierstadius gifte sig med Catharina Elisabet Samuelsdotter Tollstadia 1670. De hade minst 5 barn och däribland sonen Peter Hiertstedt som sedermera blev borgmästare.

Hierstadius dog 9 december 1686, endast 48 år gammal.

Gunnekulla

Under forskningen har vi hittat en del uppgifter om gården Gunnekulla som Borgmästare Hjertstedt inköpte 1728. Under slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet bodde Kandidat Säevenblad där. Då kriget mot Ryssland var slut 1791 inrättade man ett provisoriskt sjukhus på Gunnekulla hos Kandidat Säevenblad. Anledningen till detta var att soldaterna förde med sig venerisk smitta hem som utbredde sig kraftigt inom socknen.

Kandidat Säevenblad var son till Prästen Sven Petersson Säfenblad och hans hustru Ingeborg Christina Hjertstedt. Ingeborg Christina var dotter till Borgmästare Peter Hjertstedt och tillika syster till Kvartermästare Per Gabriel Hjertstedt. Hon var född 1726 och dog 1791. Sven Säfenblad var född 1716. Han gifte sig med Ingeborg Christina 1750.

Under 1600-talet bodde kaptenen och greven Zachris Meisel på Gunnekulla. Greve Meisel deltog i kriget på 1600-talet.

Kalmar 2008-10-26

Birger Ohlson

E-post: bo@bizon.se

Uppdaterat september 2020

Källförteckning:

Gullan Olssons släktforskning

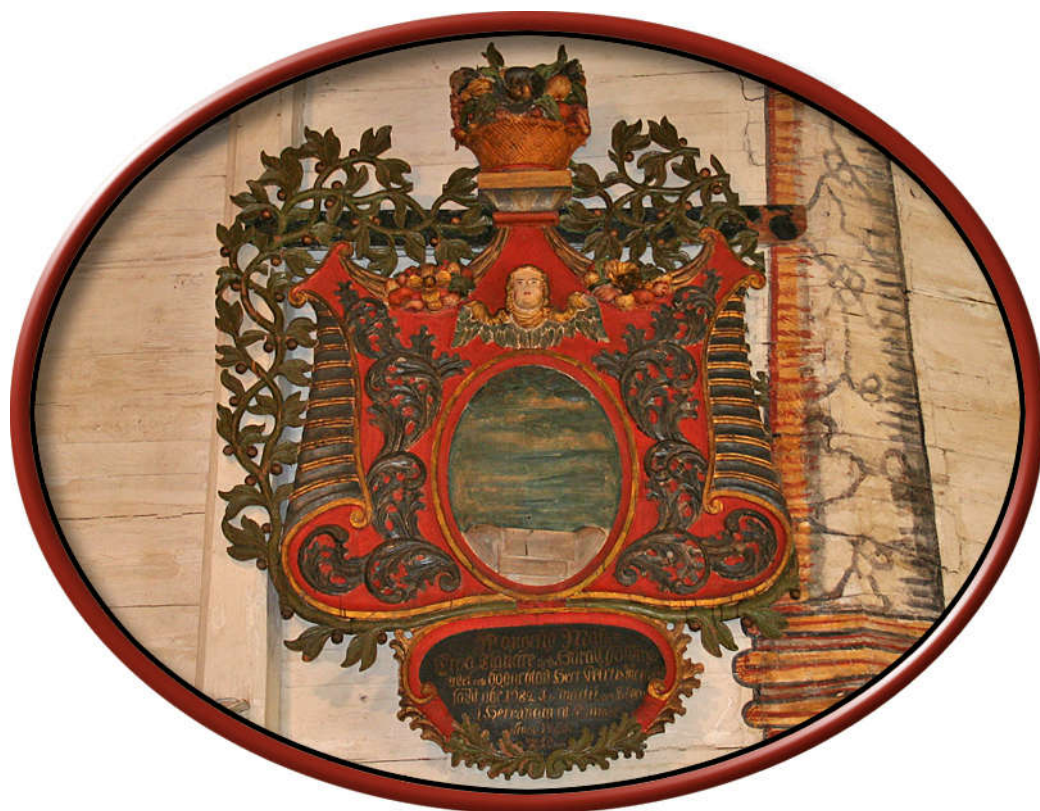
Frödinge sockenbok

Hjertstedtska samlingen

Tidningsartiklar från Vimmerby tidning

Kalmar läns museums arkiv

Släkt och Hävd

Hjertstedts epitafium i Frödinge kyrka